

ChristenUnie

GEEF GELOOF EEN STEM

**Verkiezingsprogramma ChristenUnie
voor de Provinciale Staten
van Gelderland
2015-2019**

Inhoud

1.0 - INLEIDING	4
1.1 - Resultaten	4
1.2 - Visie	4
1.3 - Taakomvang	4
1.4 - Bestuurlijke verhoudingen	5
1.5 - Bestuursstijl	5
2.0 – RUIIMTE EN WATER.....	6
2.1 – Ruimtelijk beleid en volkshuisvesting.....	6
2.2 – Leefbaarheid.....	7
2.3 – Water.....	7
2.4 – Landschap en natuurbeheer.....	8
2.5 - Faunabeheer en jacht.....	9
3.0 - LANDBOUW EN (GLAS)TUINBOUW	10
4.0 – MILIEU, ENERGIE EN KLIMAAT	12
4.1 Energietransitie	12
4.2 Luchtkwaliteit	13
5.0 – VERKEER EN VERVOER.....	14
5.1 - Openbaar vervoer	14
5.2 - Bereikbaarheid en verkeer	15
6.0 - ECONOMIE.....	16
6.1 – Toerisme en recreatie.....	17
6.2 – Arbeidsmarkt en onderwijs	17
6.3 - Grensoverschrijdende samenwerking / Europa.....	18
7.0 - CULTUUR	19
7.1 – Cultureel Erfgoed en monumenten.....	20

7.2 - Bibliotheken	19
7.3 –Kunst en cultuur	19
8.0 -SOCIAAL.....	21
8.1 – Jeugdzorg.....	21
8.2 – Sport	21
8.3 – Vluchtelingen.....	22
9.0 – BESTUUR EN MIDDELEN / GELD	23
9.1 – Integer handelen	23
9.2 - Veiligheid.....	23
9.3 – Financiën.....	24

BIJLAGE: Indicatie projecten per Regio

1.0 - INLEIDING

1.1 - RESULTATEN

In de afgelopen vier jaar heeft de ChristenUnie in de Provinciale Staten van Gelderland inbreng geleverd aan het beleid en het bestuur van de provincie Gelderland. We zijn dankbaar voor het werk dat we hebben mogen doen en de zegen die we op ons werk hebben gekregen.

Zo heeft ChristenUnie met succes bijgedragen aan aandacht voor jeugdzorg, subsidie voor particulieren voor woningisolatie, inzet op energietransitie, aandacht voor het thema integriteit, behoud van Oriëntalis (voormalig Bijbels Openlucht museum), aandacht voor de landbouw, beperken van de bezuinigingen op sociaal gebied, kwaliteit van de regiotaxi en het openbaar vervoer, de Valleilijn, behoud van schaapskuddes, aandacht voor verkeersveiligheid, aanpak van winkelleegstand, een zuivere rol van publieke bedrijven, de aanzet voor ombouw van leegstaande kantoren tot (starters)woningen enzovoort.

1.2 - VISIE

De ChristenUnie ziet als taak van de provincie om de schepping en samenleving zo te beheren en te ontwikkelen dat Gods eer centraal staat, het Bijbelse begrip *rentmeesterschap*. Daarbij richt de provincie zich op een sterke regionale economie, in balans met de landschappelijke waarden en de natuur. Zo wordt iedereen in de gelegenheid gesteld zijn talenten te ontwikkelen en een bestaan op te bouwen. En tegelijkertijd staat duurzaamheid daarin centraal. Het provinciebestuur opereert waar mogelijk in samenwerking met gemeenten, maatschappelijke instellingen, bedrijven en burgers en andere provincies.

1.3 - TAAKOMVANG

De provincie heeft een aantal wettelijke taken die zich vooral richten op ruimte, mobiliteit en economie en de wisselwerking daartussen in het omgevingsbeleid. Cultuur is ook een kerntaak als het lokale belangen overstijgt. Naast de wettelijke taken kan de provincie zelf bepalen welke taken zij wil aanpakken. Er kunnen zich situaties voordoen waarin de provincie een meerwaarde kan leveren op taken buiten het wettelijke domein, bijvoorbeeld wanneer er (boven)regionale kwesties of sector-overstijgende zaken spelen. Zowel de grondwet als de provinciewet geven Provinciale Staten de mogelijkheid autonoom te besluiten om dan provinciale inzet te leveren en het takenpakket uit te breiden. En wat de ChristenUnie betreft blijft dit zo.¹

De basisgedachte is dat een taak het beste zo dicht mogelijk bij de burger kan worden uitgevoerd. Een overheidsbeslissing wordt bij voorkeur genomen op de plaats waar die ook effect heeft. In veel gevallen zal dit de gemeente zijn.

---

¹ [Artikel 124 Grondwet](#) en [artikel 145 Provinciewet](#).

De ChristenUnie hecht eraan dat de provincie zich in de eerste plaats concentreert zich op het ruimtelijk-economisch domein, maar dat ze ruimte houdt voor eigen beleidsaccenten op het sociale domein. Dit beleidsaccent kan ze vormgeven door het sociale component terug te laten komen in de verschillende wettelijke beleidsterreinen, en waar nodig en mogelijk, beleid te ontwikkelen op het gebied van steunfunctiewerk en maatschappelijke organisaties.

1.4 - BESTUURLIJKE VERHOUDINGEN

De overheid is er ten dienste van de burgers. Verdeling van verantwoordelijkheden tussen de verschillende overheden hebben tot doel om de taken ten behoeve van het bestuur van het land te optimaliseren en zo recht en gerechtigheid voor de burgers te bevorderen. De ChristenUnie wil dat dit uitgangspunt de basis is voor (her)indelingen van gemeenten en provincies en voor de bestuurlijke verhoudingen en de inzet van de financiële middelen. Het gaat erom dat financiële en wettelijke middelen zo goed en rechtvaardig mogelijk ingezet worden ten dienste van de overheidstaken.

Naast de verantwoordelijkheid vanuit de eigen taken en bevoegdheden heeft de provincie - als middenbestuur - bij uitstek de mogelijkheid om op regionaal niveau verbindingen te leggen tussen verschillende (overheids-) instanties en regie te voeren in regionale processen. In Gelderland spelen daarin ook de 6 regio's een belangrijke rol: Achterhoek, FoodValley, Noord-Veluwe, Rivierenland, Stadsregio Arnhem-Nijmegen en Stedendriehoek. Elke gemeenten in Gelderland behoort tot één van deze regio's. Sommige regio's hebben ook gemeenten buiten Gelderland.

De ChristenUnie is tegenstander van vorming van superprovincies als doel op zich. Wel kan voordeel worden behaald door samenwerking met aangrenzende provincies en aangrenzende Duitse regio's. In die samenwerking heeft de provincie Overijssel een bijzondere positie: Gelderland en Overijssel vormen samen Landsdeel Oost.

1.5 - BESTUURSSTIJL

De ChristenUnie pleit voor een houding die verbindend, samenwerkend, regisserend, dienstbaar en integer is. Dit vraagt om transparantie ten aanzien van de inzet en de te bereiken doelen. Het vraagt ook om een duidelijke rolverdeling tussen het college van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten.

2.0 – RUIMTE EN WATER

2.1 – RUIMTELIJK BELEID EN VOLKSHUISVESTING

De provincie neemt met betrekking tot planning en inrichting van de fysieke ruimte een cruciale positie in. Met behulp van de Omgevingsvisie en bijbehorende Omgevingsverordening, andere beleidsplannen en door middel van handhaving (inclusief toezicht op het gemeentelijk beleid) kan actief worden gestuurd.

In haar ruimtelijk beleid hanteert de provincie duurzaamheid en sociale en ruimtelijke kwaliteit als uitgangspunt. Ook draagt de provincie zorg voor afstemming tussen gemeenten, zodat hiaten en overlap zoveel mogelijk worden voorkomen. Daarbij blijft van belang dat de overheid niet op de stoel van ondernemers gaat zitten, maar hen ruimte biedt om te ondernemen.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Toepassing van de *Gelderse Ladder voor Duurzaam Ruimtegebruik* zoals vastgelegd in de Omgevingsvisie Gelderland.
2. Beperking en terugdringen van overcapaciteit (bijvoorbeeld: bedrijfs- en kantoorruimte) in regionale- en gemeentelijke ruimtelijke plannen.
3. Hergebruik, functieverandering en/of herstructurering van verouderde bedrijventerreinen; hieronder valt ook medewerking aan herbestemming van structureel leegstaande kantoorpanden tot woonruimte of gebruik van lege panden voor maatschappelijke doeleinden.
4. Stimuleren van regionale afstemming bij de kantoren- en bedrijventerreinenmarkt.
5. Concentratie van winkelaanbod in de centra van steden en dorpen en het scheppen van condities om structurele overcapaciteit van winkelvloeroppervlakte aan te pakken; dit impliceert ook een grote terughoudendheid naar nieuwe, perifere winkellocaties
6. Voortzetting van de huidige projecten voor integrale gebiedsontwikkeling in het programma Gelderse Gebiedsontwikkeling; evaluatie van de aanpak om te bepalen of, na voltooiing van de huidige projecten, nieuwe projecten op deze manier worden opgepakt.
7. Continueren van de subsidies voor woningisolatie; de grootste winst in energiebesparing is immers te behalen bij het energiearm maken van bestaande woningen en gebouwen.
8. Het opstellen en uitvoeren van een *Impulsplan ruimtelijke transitie* (vergelijkbaar met het Impulsplan Wonen in de statenperiode tot 2015) met een bijbehorend fonds, gevoed vanuit de NUON-gelden; via dit impulsplan kan de provincie ondersteunen en bijdragen, zo nodig ook financieel, aan deze herstructureringsopgaven.

2.2 – LEEFBAARHEID

De ChristenUnie pleit voor een integrale aanpak van het landelijk gebied. Oog voor leefbaarheid op het platteland, en dus ook in kleine kernen en dorpen is van groot belang voor een vitaal platteland. Dit geldt ook voor de leefbaarheid in en om wijken van steden en verstedelijkte gebieden: ook daar is een integrale aanpak het beste voor de leefbaarheid.

Met het programma Stad en Regio heeft de provincie Gelderland gericht initiatieven en projecten voor verbetering van de structuur van steden en regio's ondersteund en mede gefinancierd. Dat is een goede stimulans gebleken en verdient een vervolg. Bij dat vervolg is echter ook specifiek aandacht nodig voor het thema leefbaarheid, met name in gebieden waar (dreigende) bevolkingskrimp aandacht vraagt. Er is dus een verbreding nodig: naast Stad en Regio ook Platteland.

Een ondersteuning voor de leefbaarheid op het platteland en in kleine kernen geeft de provincie ook via een stimuleringsregeling. Allerlei kleinschalige initiatieven tot aan bijvoorbeeld 'Kulturhusen' kunnen op basis van die regeling in aanmerking komen voor een provinciale bijdrage.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Een uitbreiding van het programma Stad & Regio tot een *programma Stad, Regio & Platteland*, waarmee op programmatische manier (vergelijkbaar met Stad & Regio in de statenperiode tot 2015) de structuur van steden en regio's én de leefbaarheid op het platteland wordt ondersteund; de provinciale gelden worden toegewezen op basis van cofinanciering; de verdeling tussen de gebieden wordt mede gebaseerd op de kwaliteit van de plannen.
2. Voortzetting van de bestaande stimuleringsregeling voor leefbaarheidsinitiatieven op het platteland en in kleine kernen.

2.3 – WATER

Water is van levensbelang voor mensen, dieren en planten. Een teveel of een tekort aan water vormt al gauw een bedreiging. Het Deltaprogramma is belangrijk. Daarin werken de overheden samen aan het vergroten van de veiligheid. Klimaatdeskundigen verwachten niet alleen heftiger neerslag maar ook drogere zomers. Daarom zijn maatregelen van belang om daarop voorbereid te zijn. Zo is belangrijk om, samen met de waterschappen en gemeenten, te zorgen dat water langer wordt vastgehouden in het gebied. Daarmee kan ook verdroging worden tegengegaan. Tegelijkertijd moet het watersysteem bestand zijn tegen periodes van hevige neerslag.

Bij de ruimtelijke inrichting houdt de provincie rekening met het water. In de Omgevingsvisie is dat uitgewerkt. Landbouw, natuur en bebouwing in een gebied hebben elk hun eigen wensen voor het waterbeheer. De provincie stelt de waterschappen in Gelderland in de gelegenheid te zorgen voor een afgewogen waterbeheer waarmee de bedrijfszekerheid van de agrarische sector als drager van het landelijk gebied wordt gewaarborgd, de natuurbelangen worden gediend én de woonfunctie wordt ondersteund.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Concrete en gebiedsgerichte oplossingen om in lage gebieden veilig te kunnen wonen en werken, zoals bijvoorbeeld bouwen op terpen, wegen op dijken en de compartimentering van gebieden om zo doende een klimaatbestendige inrichting van Gelderland te realiseren (“meerlaagse veiligheid”).
2. Regie van de provincie op ruimtelijk gebied, maar zonder de taak van het waterbeheer over te nemen van de waterschappen; concrete oplossingen om te komen tot waterberging in gebieden waar dat nodig is.
3. Verder meewerken aan het Deltaprogramma, in goede samenspraak met andere overheden.
4. Aanpassen van dijken en keringen aan de wettelijke normen waarbij wordt geanticipeerd op de gevolgen van klimaatverandering.
5. De verdere implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water; de ambitie is dat het water uiterlijk in 2027 aan de kwaliteitseisen van de Kader Richtlijn Water voldoet.
6. Een evenwichtig waterbeheer waarbij per gebied gekeken wordt naar de belangen van de agrarische sector, natuurbelangen en wonen.

2.4 – LANDSCHAP EN NATUURBEHEER

Het beleid rond natuur, water en landschap is gericht op verbetering van de leefomgeving van mensen, planten en dieren. De identiteit van een gebied, de bijbehorende biodiversiteit, economische en sociale structuren zijn voor de ChristenUnie leidend bij het maken van afwegingen.

Bij het natuurbeleid staat de uitvoering van het Natuurpact centraal om landbouw-, natuur-, landschaps- en waterdoelen in goede harmonie te realiseren. De provincie heeft hierin een sterk sturende rol. Realisatie van het Gelders Natuur Netwerk (GNN) is van groot belang.

Agrariërs zijn belangrijke natuurbeheerders. Een aantal boeren doen mee met de regeling voor agrarisch natuurbeheer en ontvangen een vergoeding (groenblauwe diensten) voor maatregelen tot behoud van natuur en landschap op hun grond. Verdere bevordering hiervan is gewenst, mede door vermindering van regeldruk en meer ruimte voor creatieve uitvoering.

Natuurverenigingen, Landschapsbeheer of lokale natuurorganisaties kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de doelen van het agrarisch natuurbeheer, namelijk eenvoudiger, efficiënter en goedkoper.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Regie door de provincie op vrijwillige herkaveling: verbetering van landbouwstructuur waarbij de landbouwgrond dicht bij het agrarisch bedrijf komt te liggen, de verkeersveiligheid wordt bevorderd, de bedrijfsvoering efficiënter wordt en robuuste natuurgebieden kunnen worden ontwikkeld.
2. Opnieuw introduceren van een *groen-voor-rood-regeling*; zie verder hoofdstuk Landbouw
3. Stimuleren van recreatief ondernemerschap op een zodanige manier dat wordt bijgedragen aan het behoud en herstel van flora en fauna.
4. Stimulering van agrarisch natuurbeheer waarbij wordt ingezet op vermindering van regeldruk en meer ruimte voor creatieve uitvoering.
5. Uitvoering van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) zonder dat agrarische bedrijven 'op slot' komen: er moet sprake zijn van een goede balans tussen natuur en agrarische activiteiten.

2.5 - FAUNABEHEER EN JACHT

Als onderdeel van goed faunabeheer vindt de ChristenUnie het verantwoord om jacht toe te staan. Het is nu eenmaal een illusie dat we de natuur in Nederland helemaal de vrije hand kunnen geven. Beheer van flora en fauna is nodig om te voorkomen dat bossen verwilderen of een populatie dieren de draagkracht van een gebied te boven gaat.

De jaarlijkse wildschade in Nederland is groot. Vergoeding daarvan kan plaats vinden uit het faunafonds van de rijksoverheid, maar schade declareren is voor boeren ingewikkeld.

Het vernietigen van gejaagd wild is een onacceptabele vorm van voedselverspilling. Planmatig beheer door afschot moet hand in hand gaan met benutten van vlees. De ChristenUnie daagt jagers uit zich op regionale schaal te organiseren en ervoor te zorgen dat gejaagd wild in de voedselketen wordt opgenomen.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Ruimte voor regionaal maatwerk, in overleg met de Faunabeheereenheid Gelderland en maatschappelijke organisaties, om wildschade te beperken.
2. Aandringen op vermindering van regels van het faunafonds, zodat boeren makkelijker en goedkoper wildschade vergoed kunnen krijgen.
3. Het opnemen van gejaagd wild in de voedselketen zodat voedselverspilling wordt vermeden.

3.0 – LANDBOUW, (GLAS)TUINBOUW EN VEETEELT

De ChristenUnie heeft hart voor boeren en tuinders. Het zijn de ondernemers die zorgen voor de productie van gezond en goed voedsel en die een belangrijke bijdrage leveren aan het beheren en onderhouden van het landschap. Zij werken in een sector die naar zijn aard een nauwe relatie met de schepping heeft. Iedereen, zowel ondernemers als burgers, draagt een verantwoordelijkheid in het produceren en consumeren van voedsel en in het bebouwen en bewaren van de aarde. De ChristenUnie zet zich in voor een sterke en gezonde sector die verbonden is met de samenleving, zodat er draagvlak en waardering is voor deze sector.

Landbouw is in Gelderland een sector van grote betekenis voor economie en werkgelegenheid. De export van de land- en tuinbouwsector levert een stabiele en grote bijdrage aan de economische groei van Nederland.

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat de boer de ruimte krijgt voor een gezond agrarisch bedrijf. Dat betekent dat een boer moet kunnen kiezen voor een kleinschalig bedrijf met weidegang of voor uitbreiding wanneer dit noodzakelijk is voor het gezinsbedrijf om rond te kunnen komen.

Agrarische schaalvergroting, milieukwaliteit en dierenwelzijn worden vaak als tegenstrijdige grootheden gezien. De ChristenUnie is van mening dat schaalvergroting niet ten koste hoeft te gaan van milieukwaliteit en dierenwelzijn. Ondernemers moeten de mogelijkheid krijgen hun agrarische activiteiten uit te breiden als ze daarmee bijdragen aan het milieu en dierenwelzijn. Zij in de eerste plaats hebben een verantwoordelijkheid voor de omgeving waarin ze werken.

Door bedrijfsbeëindigingen zullen steeds vaker (woon)boerderijen leeg komen te staan. Het is zeer gewenst dat de provincie samen met de gemeenten een plan opstelt om de leefbaarheid en kwaliteit van de leefomgeving te waarborgen.

De (glas)tuinbouw en boomkwekerijen zijn in delen van Gelderland belangrijke economische dragers. De provincie ondersteunt de sector door innovatieve ontwikkelingen te stimuleren. Concentratie in specifiek aangewezen gebieden, zoals de Bommelerwaard, versterken de sector.

Het landbouwbeleid (agri-business, agro en food) dient in balans te zijn met andere beleidsdoelen. Een toekomstbestendige agrarische sector heeft een gezonde economische basis, is medekoploper op het gebied van innovatie, dierenwelzijn, energie en milieu en draagt bij aan behoud van natuur en landschap.

Het nieuwe gemeenschappelijke Europese landbouwbeleid vraagt van de provincie een actieve rol in het informeren, signaleren en agenderen van zaken die van belang zijn voor hogere en lagere overheden of voor ondernemers, onderwijsinstanties en partnerorganisaties.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Het uitgangspunt dat de (jonge) boer de ruimte krijgt voor een economisch gezond agrarisch bedrijf.
2. Ruimte bieden voor schoon en eerlijk ondernemen van de landbouwsector, waarbij oog is voor landschappelijke inpassing, dierenwelzijn, duurzaamheid en milieukwaliteit ;
3. Stimuleren van verduurzaming bij agrarische bedrijven, zoals toepassing van hernieuwbare energie (bijvoorbeeld asbest eraf - zonnepanelen erop) , luchtwassers, mestvergisters e.d.
4. Stimuleren van regionale voedselproductie
5. Stimuleren van stads- en zorgboerderijen in combinatie met ecologische landbouw en zorg (de teelt van slow food) en streekproducten.
6. Het ondersteunen van processen en netwerken waarin vertegenwoordigers uit de landbouwsector en andere sectoren (bijvoorbeeld: economie, natuur, landschap en energie) elkaar kunnen informeren, inspireren en initiatieven kunnen worden ontplooid. Goed voorbeeld is De Betuwse Bloem.
7. Introduceren van een *groen-voor-rood-regeling*; hiermee krijgen stoppende agrarische ondernemers een vergoeding en worden de agrarische opstallen gesloopt en omgezet in groene ruimte; zodoende kunnen stoppende agrarische ondernemers op een goede manier hun bedrijf beëindigen en wordt leegstand en verkrotting vermeden.

4.0 – MILIEU, ENERGIE EN KLIMAAT

4.1 ENERGIETRANSITIE

De ChristenUnie ziet het provinciale milieu-, energie en klimaatbeleid in het teken van de bijbelse opdracht om te bouwen en te bewaren. De mens is geen gebruiker van de schepping, maar beheerder, in het besef dat deze generatie de aarde doorgeeft aan volgende. Een duurzame ontwikkeling voorziet in de behoeften van de huidige generatie zonder dat daarmee het voorzien in de behoefte van toekomstige generaties in gevaar wordt gebracht.

De provincie heeft een belangrijke taak in de omschakeling naar een energieproductie en -consumptie die toekomstbestendig, schoon en eerlijk is. Onze huidige energiehuishouding draagt bij aan klimaatverandering met verstrekende ecologische en economische gevolgen. Het voortzetten van omvangrijke energiebesparing en van omschakeling naar hernieuwbare energie is een belangrijk speerpunt voor de komende jaren. De uitdaging voor de provincie is om de juiste maatschappelijke en economische voorwaarden te creëren voor verbetering van de economische positie in combinatie met een gezonder leefmilieu, nieuwe bedrijvigheid en werkgelegenheid. De focus is om in 2050 een samenleving gerealiseerd te hebben die geen beroep meer doet op fossiele brandstof.

De provincie draagt zowel binnen als buiten haar eigen grenzen bij aan een betere wereld. Ze houdt in haar beleid rekening met haar maatschappelijke verantwoordelijkheid tegenover huidige en toekomstige generaties. Niet alleen hier, maar ook op andere plaatsen in de wereld. De provincie geeft zelf het goede voorbeeld.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Een krachtige inzet op energietransitie: omvangrijke energiebesparing en omschakeling naar hernieuwbare energie. Het halen van de geformuleerde doelen vergt een extra impuls. Daarbij zijn de verschillende vormen van hernieuwde energie (zon, wind, biomassa en geothermie) allemaal belangrijk: niet óf-óf maar én-én.
2. Ontwikkelen van windparken waarbij de opbrengsten (mede) ten goede komen aan degene die last ondervinden; dat kan bijvoorbeeld door een gebiedsfonds dat (direct of indirect) ten goede komt aan de omwonenden en wordt gevoed uit de opbrengsten. In de brochure *Hoe krijgen we de wind mee in Gelderland* (2014) heeft de ChristenUnie Gelderland een aantal praktische ideeën gelanceerd.
3. Ondersteunen en faciliteren van initiatieven van bewoners- of bedrijfscollectieven voor het decentraal opwekken van energie.
4. Het bijdragen aan en stimuleren van het ontwikkelen van nieuwe vormen van hernieuwbare energie: denk aan Biogas [(bio)LNG], energie uit rioolwater, energie uit osmose (Blue energy).

5. Het instellen van een revolverend *Gelders stimuleringsfonds zonne-energie* waarmee toepassing van zonnepanelen wordt gefaciliteerd op gebouwen van scholen, sociaal-culturele instellingen, kerken en dergelijke; de investeringen worden gedekt uit het fonds, de uitgespaarde energiekosten vloeien naar het fonds terug.
6. De provincie geeft zelf het goede voorbeeld, bijvoorbeeld door de eigen huisvesting, het Gelders Huis, energiezuinig en zo mogelijk klimaatneutraal te maken, het eigen wagenpark elektrisch of op groen gas te laten rijden en bij de inkoop te kiezen voor duurzaam gemaakte producten (duurzaam inkopen).
7. Er wordt geen medewerking verleend aan winning van schaliegas. De risico's zijn daarvan te groot.

4.2 LUCHTKWALITEIT

De provincie geeft invulling aan de regelgeving van het rijk voor de luchtkwaliteit en aan de verplichtingen die voortvloeien uit de Europese richtlijnen op het gebied van lucht. De ChristenUnie wil hiervoor heldere plannen en bereikbare doelen opgenomen hebben in de uitvoeringsagenda van de Omgevingsvisie. Er worden realistische doelen gesteld bij het verbeteren van de luchtkwaliteit door het terugdringen van roet, ultra-fijnstof, uitlaatgassen. Daarbij moet aandacht zijn voor het stapeling van effecten op gebied van geluid, fijnstof, roet en dergelijke, in verband met de gezondheid van burgers.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Stimuleren van elektrisch rijden
2. Stimuleren van electrificatie van spoorlijnen waar nu dieseltreinen rijden.
3. Voorschrijven van de *best beschikbare technologie* ten aanzien van uitstoot bij aanbestedingen van (openbaar) vervoer.
4. Er wordt geen medewerking verleend aan bouw van nieuwe kolencentrales.

5.0 – VERKEER EN VERVOER

Dag in dag uit reizen mensen in de regio naar werk, studie, voorzieningen en familie. De provincie maakt deze verkeersbewegingen mede mogelijk door middel van regionaal openbaar vervoer en provinciale wegen. Openbaar vervoer en eigen vervoer met de auto en de fiets zijn geen losstaande systemen, maar beïnvloeden elkaar. Vanuit het beheer van de schepping en het milieu heeft voor de ChristenUnie het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer de voorkeur boven autogebruik.

Reizigers reizen over grenzen. De openbaar vervoerverbindingen over provinciegrenzen en landsgrenzen kunnen en moeten nog verbeterd worden. Daarom moeten provincies hun beleid afstemmen over gemeente- en provinciegrenzen heen met andere overheden in Nederland, maar ook in Duitsland. De ChristenUnie wil dat het reizen in de provincie veilig, vlot en toegankelijk is.

5.1 - OPENBAAR VERVOER

Het openbaar vervoer maakt werk, onderwijs en voorzieningen voor een grote groep inwoners bereikbaar. Het openbaar vervoer moet voor zo veel mogelijk reizigers een toegankelijke vervoersvoorziening en alternatief voor eigen vervoer zijn. Dat vraagt om een balans tussen de grootte en frequentie van het vervoersaanbod en de betaalbaarheid. De leefbaarheid van kleine dorpen is gebaat bij een goede verbinding naar voorzieningen in naburige kernen. Het betaalbaar houden van het openbaar vervoer betekent soms dat het niet haalbaar is om in elke kern een openbaar vervoerverbinding te verzorgen. Dan moet gezocht worden naar integratie van vervoersystemen en naar ‘vermaatschappelijking’ van vervoer om toch een basisniveau in stand te houden. Daarbij is te denken aan vrijwilligers die een buurtbus besturen, maar ook lokale collectieve dorps/buurtinitiatieven of ICT-faciliteiten die het particulieren mogelijk maakt om met elkaar mee te rijden.

Hoofdrailnet en regionaal spoor moeten met elkaar worden verbonden. Intercity's en regionale treinen moeten goed op elkaar aansluiten. Regionale treinen moeten doorrijden op het hoofdrailnet als er veel vervoersvraag is zodat reizigers niet onnodig moeten overstappen.

Het openbaar vervoer moet niet alleen goed bereikbaar en toegankelijk zijn, maar ook veilig, voor zowel de reiziger als het personeel.

Een belangrijk aspect is ook de informatievoorziening en marketing. De provincies samen kunnen het voortouw nemen om hierin forse verbetering aan te brengen zodat reizigers voor en tijdens de openbaar vervoerreis optimaal geïnformeerd worden.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Een goed openbaar vervoernetwerk met de mogelijkheid om vanuit elk dorp, wijk en buurt veilig naar het dichtstbijzijnde openbaar vervoeropstappunt te kunnen fietsen.
2. Het (laten) ontwikkelen van een *real time openbaar vervoer-navigatiesysteem* voor actuele en juiste informatievoorziening voor reizigers.
3. Het (sociaal) veilig en comfortabel inrichten van haltes en stations.
4. Het beschikbaar hebben van passende en goed betaalbare abonnementen voor frequente gebruikers van het openbaar vervoer, zoals scholieren en forensen.
5. Een goede toegankelijkheid van het openbaar vervoer voor mensen met een beperkte mobiliteit.
6. Het toewerken naar een volledige kwartierdienst op de Valleilijn (Ede-Wageningen naar Amersfoort) en het doortrekken van deze lijn naar Arnhem.
7. Het doortrekken van de lijn Zutphen-Apeldoorn naar Amersfoort.
8. Onderzoek naar haalbaarheid van nieuwe stations; te denken valt aan Zevenaar-Oost, Arnhems Buiten, Ressen, Wychen-West, Nijkerk-Corlaer, Hattem, Apeldoorn West, Stroe, Barneveld Noord (Apeldoorn-lijn), Zutphen IJsselsprong, Geldermalsen Zuid, Echteld, Kesteren West, Valburg
9. Het verbeteren van grensoverschrijdende openbaar vervoerverbindingen.

5.2 - BEREIKBAARHEID EN VERKEER

Provinciale wegen verbinden dorpen en steden met elkaar en met rijkswegen. Deze wegen zijn van grote regionale betekenis. De provincie heeft de taak om het reizen over de provinciale wegen zo veilig mogelijk te maken en te streven naar een vlotte doorstroming. Verkeersveiligheid is daarbij van groot belang. Daarom zetten wij ons onder meer in voor overzichtelijke en ruime verkeerssituaties, gescheiden rijbanen, goede belichting en de spreiding van vervoersstromen.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Ontwikkelen en beheer van het provinciale wegennet volgens de principes van *Duurzaam Veilig*
2. Veilige wegen met toepassing van innovaties op gebied van verlichting, zoals bijvoorbeeld “glowing lines” (zelfopladdende lichtgevende strepen), wegdekreflectoren en dimbare dynamische verlichting.
3. Het stimuleren van het fietsgebruik. De ontwikkeling van de ebikes betekent een aanzienlijke vergroting van het fietsbereik en vergt een herijking van het fietsbeleid (o.a. breedte fietspaden). Een nieuw Fietsplan met bijbehorend investeringspakket is op korte termijn nodig.
4. Het aantrekkelijker maken van de overstap op openbaar vervoer. Opstappunten op het openbaar vervoer moeten daarvoor met de auto en de fiets goed toegankelijk zijn en het stallen/parkeren goed en veilig gefaciliteerd.
5. Het toegankelijk maken van provinciale wegen voor landbouwverkeer wanneer er geen andere veilige mogelijkheden zijn. Met voldoende passeerstroken kan een veilige en vlotte doorstroming van het overige verkeer worden gewaarborgd.

6.0 – ECONOMIE EN WERK

Een gezonde economie heeft oog voor de kansen om te ondernemen op een manier die respectvol is ten opzichte van de werknemers en de schepping. Een gezonde economie zorgt voor werkgelegenheid en is daardoor een belangrijke voorwaarde voor burgers om een zinvol leven te kunnen leiden en in hun levensonderhoud te voorzien.

De provincie heeft wat betreft ondernemers en het ondernemersklimaat een voorwaardenscheppende rol voor een optimale ontwikkeling van werkgelegenheid, arbeidsmarkt en bedrijfsleven/ondernemerschap.

De ChristenUnie vindt dat daarbij de focus moet worden gelegd op verduurzaming van de economie. Het economisch systeem mag niet alleen gericht zijn op het consumeren door de huidige generatie, maar ook op de behoeften van toekomstige generaties.

Een ander belangrijk aandachtspunt vindt de ChristenUnie het vergroten van arbeidsparticipatie van mensen op afstand tot de arbeidsmarkt (*social return*). En dat geldt ook voor toepassing van de principes van “*eerlijk ondernemen*”, zoals eerlijke handel (*Fair Trade*) en het voorkómen van kinderarbeid en arbeidsuitbuiting.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Een sterke regionale economie met bijbehorende werkgelegenheid, waarbij de focus ligt op ‘*verduurzaming*’ van de economie.
2. Als speerpunten de (innovatie in) de Gelderse topsectoren: de maakindustrie, de Food Valley en Health Valley.
3. Het stimuleren van een goed vestigingsklimaat, in balans tussen economie en ecologie.
4. Het versterken van de positie van het regionale midden- en kleinbedrijf; het provinciaal aanbestedingsbeleid wordt zo ingericht dat regionale MKB-bedrijven goede kansen hebben.
5. Het stimuleren van “*social return*” en “*eerlijk ondernemen*”.
6. Goede benutting van de ruimte en van de bestaande bebouwing. Daartoe stimuleert de provincie, ook bij aanpassing aan nieuwe werkconcepten, het gebruik van bestaande bedrijventerreinen en het (her)gebruik van leegstaande kantoor-, bedrijfs- en winkelpanden.
7. Een grote terughoudendheid ten aanzien van de ontwikkeling van perifere detailhandel centra. In de huidige markt is onvermijdelijk dat het functioneren van stedelijke centra daardoor wordt ondermijnd.

6.1 – TOERISME EN RECREATIE

Met de campagne 'Gelderland levert je mooie streken' is een goede aanzet gegeven om de mogelijkheden van Gelderland op gebied van toerisme en recreatie verder uit te nutten. Gelderland heeft grote kwaliteiten die vrijetijdseconomie kansrijk maken. Die kansen moeten wel gegrepen worden. Daarvoor is onder meer van belang dat er toeristische en recreatieve zones en netwerken ontstaan.

In de komende jaren zal er een groeiende groep vitale inwoners gebruik willen maken van voorzieningen op het gebied van sport en cultuur, fietsen, wandelen en andere vormen van vrije tijdsbeoefening zoals het toeristisch gebruik van parken en natuur. Daarnaast is er sprake van een groeiende groep mensen die in de stad wonen en in de buurt van de stad voorzieningen nodig hebben voor ontspanning en vrije tijd. De verbinding tussen stad en platteland wordt in dat opzicht steeds belangrijker.

Recreatieschappen spelen een belangrijke rol bij het in stand houden en creëren van recreatieve voorzieningen. Van recreatieschappen mag verwacht worden dat zij, in afstemming met de provincie, zorg dragen voor een goede zwemwaterkwaliteit en de nodige voorzieningen bij openlucht zwemmogelijkheden en strandjes.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Stimulering van recreatie en toerisme als economisch belangrijke bedrijfstak.
2. Ondersteunen van initiatieven voor verdere ontwikkeling en uitbouw van een samenhangend recreatief netwerk. Daarin gaat het om wandel- en fietspaden, maar ook om kanoroutes, ruitersporen, skeelerroutes, kerk- en klompenpaden en dergelijke.
3. Ruimte voor realisering van Rustpunten (definitie) en minicampings (*kamperen bij de boer*).
4. Doorontwikkeling van het gebiedsproject Veluwekroon (herontwikkeling Apeldoorns Kanaal).

6.2 - ARBEIDSMARKT EN ONDERWIJS

Ondernemingen creëren toegevoegde waarde, werkgelegenheid en daarmee inkomen. Het spectrum van ondernemingen loopt van mondiaal opererende multinationals tot de kleine zelfstandige op de hoek. In Gelderland zijn alle categorieën vertegenwoordigd. Dit vraagt beleid dat rekening houdt met de diversiteit aan ondernemers en ondernemingsvormen. Mede door de toegenomen scholingsgraad van de beroepsbevolking en de stijging van de kosten van arbeid wordt de Nederlandse economie steeds meer een kenniseconomie. Forse investeringen zijn nodig om koploper te blijven (of te worden) op het gebied van innovaties en industrie. De omslag naar kenniseconomie leidt tot een verschuiving van industriële bedrijvigheid naar dienstverlening. Van groot belang is een goede samenwerking en afstemming tussen ondernemers, onderwijs en overheid.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Verbetering van de afstemming van het onderwijs op de arbeidsmarkt; daarvoor is een goede analyse van de arbeidsmarkt nodig, waardoor het onderwijs beter in staat is om opleidingen aan te bieden die daarop optimaal aansluiten.
2. Stimulering van leerwerktrajecten, arbeidsleerplaatsen en dergelijke om arbeidsmarkt en onderwijs dichterbij elkaar te brengen.

6.3 - GRENDOVERSCHRIJDENDE SAMENWERKING / EUROPA

Een goede samenwerking met buurland Duitsland biedt kansen voor Gelderse burgers en bedrijven op gebied van economie en werkgelegenheid. De realiteit leert echter dat er gezamenlijke tijd en inzet nodig is om grensoverschrijdende samenwerking te ontwikkelen en succesvol te laten zijn. De provincie heeft hierbij een regisserende functie. Op het gebied van innovatieve en duurzame projecten kunnen provincies het initiatief nemen en ondersteunen. In deze lijn past een nauwe samenwerking met de grensregio's in de Euregio en intensief gebruik van verschillende Europese subsidieprogramma's. Daartoe behoort ook het Europees Transportfonds TEN-T (Trans-Europese Netwerken) voor bijdragen aan realiseren van infrastructuur.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Ondersteunen van gemeenten en UWV om kansen op de arbeidsmarkt te benutten net over de Duitse grens; daarbij het wegnemen van knelpunten, bijvoorbeeld in ruimtelijk en economisch beleid en/of verschillen in regelgeving, voor grensoverschrijdende samenwerking.
2. Betrokkenheid op relevante processen op Europees niveau, waardoor kansen en mogelijkheden worden benut, zoals beschikbare Europese middelen om projecten te financieren.

7.0 - CULTUUR

7.1 – CULTUREEL ERFGOED / MONUMENTEN

Gelderland heeft een rijk cultuurbezit. Mooie kerken, kastelen, buitenplaatsen, steden, stadjes en dorpen en veel natuur. Kröller-Müllermuseum, Openluchtmuseum en Paleis Het Loo trekken toeristen en recreanten uit binnen en buitenland. Natuur cultuur en erfgoed zijn in Gelderland onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Eén van de provinciale taken is behoud van culturele erfgoed. Hierbij moet niet alleen gekeken worden naar gebouwen (oude kerken, monumentale boerderijen, gemalen en fabrieken) maar ook naar bijvoorbeeld cultuurhistorisch waardevolle landschappen of streekgebonden cultuurhistorie. Daar hoort ook bij het in stand houden van de streektalen of streekfeesten. In principe is het de eigen verantwoordelijkheid van de instellingen om het erfgoed in stand te houden.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Duurzaam behoud van het Gelders monumentaal cultureel erfgoed; de provincie kan zo nodig ondersteunen bij het zoeken naar voldoende eigen inkomsten voor het erfgoed.
2. Het in stand houden van (oude) ambachten door bij de opdrachtverlening voorwaarden op te nemen die het doorgeven van de kennis als voorwaarde stelt.

7.2 - BIBLIOTHEKEN

De openbare functie van een bibliotheek op lokaal niveau is in het licht van de decentralisaties groter dan ooit. De bibliotheek draagt bij aan brede maatschappelijke doelen. In de eerste instantie zijn gemeenten en de bibliotheken zelf verantwoordelijk voor hun functie voor de samenleving. Dit geldt voor steden, maar zeker ook voor dorpen en kleine kernen. Een bereikbare en betaalbare bibliotheek maakt onderdeel uit van het beleid om te zorgen dat alle burgers kunnen participeren. Daarbij speelt wel de discussie of dit een fysieke bibliotheek moet zijn of ook een digitale bibliotheek kan zijn. De rol van de provincie beperkt zich tot het ondersteunen van initiatieven om de leefbaarheid in dorpen, kernen en wijken in stand te houden.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Ondersteuning van gemeentelijke initiatieven om in het kader van de leefbaarheid een bibliotheekvoorzieningen in dorpen, kernen en wijken bereikbaar te houden.

7.3 – KUNST EN CULTUUR

Artistieke kwaliteiten en kunsten kunnen het leven en de samenleving verrijken. Het omvat onder meer beeldende kunst, literatuur, podiumkunst, muziek, monumenten, architectuur en landschapsinrichting. Bibliotheken en musea zijn belangrijke conservators en overdragers van kunst en cultuur. Kunst en cultuur is vooral aan de samenleving, minder aan de overheid. De rol van de provincie op dit gebied moet volgens de ChristenUnie bescheiden zijn.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Beperkte provinciale infrastructuur op gebied van kunst en cultuur, gericht op ondersteuning van de Gelderse gemeenten bij het gemeentelijke kunst en cultuurbeleid
2. Beperkte incidentele bijdragen aan initiëren van kunst en cultuur die qua aard en schaal de gemeentelijke schaal en draagkracht te boven gaat.

8.0 -SOCIAAL

8.1 – JEUGDZORG

Jeugdzorg en sociaal beleid behoren niet meer tot de wettelijke taken van de provincie, mede gezien de decentralisatie van de jeugdzorg per 2015. De provincie heeft in principe dan ook slechts een beperkte rol op dit beleidsveld, die niettemin wel belangrijk is. De provincie kan als middenbestuur een verbindende rol spelen bij de uitvoering van beleid door de gemeenten. Die rol is gericht op de kwaliteit van de zorg en de effectiviteit en efficiency van de uitvoering door gemeenten. Daarnaast kan aan de orde zijn dat de provincie op grond vanuit het toezicht op de kwaliteit van bestuur van de gemeenten constateert dat een gemeente onvoldoende bestuurskracht heeft voor de uitvoering van haar taken. In zo'n geval zal de provincie samen met de betrokken gemeente naar oplossingen zoeken.

Voor de jeugdzorg zal het jaar 2015 een overgangsjaar zijn. De ChristenUnie pleit ervoor dat provincies en gemeenten samen optrekken om de overgang zo soepel mogelijk te laten verlopen. Loslaten is immers niet hetzelfde als 'laten vallen' of 'over de schutting gooien'. Er hoort een passende wijze van begeleiden bij. Het gaat niet alleen om een overdracht van de jeugdzorg, maar ook om een transformatie: jeugdzorg, met kinderen en hun gezin centraal en de belangen van instellingen daaraan ondergeschikt. Mogelijk dat gemeenten ook na 2015 nog ondersteuning nodig hebben. In dat geval moet de provincie dat ruimhartig verlenen.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Een *warme overdracht* van de jeugdzorg aan de gemeenten, waarbij desgewenst aan gemeenten en samenwerkingsverbanden op gebied van jeugdzorg ondersteuning wordt aangeboden.

8.2 – SPORT

Sport is een mooie manier om talenten te ontwikkelen en de volksgezondheid te bevorderen. Sport is ook nog eens een praktische manier om respectvol met elkaar te leren omgaan.

Sport is niet primair een provinciale kerntaak. De provincie kan wel een stimulerende en faciliterende rol op het terrein van de breedtesport en gehandicaptensport hebben. Door de schaal van de gehandicaptensport is het voor gemeenten dikwijls lastig om deze te ondersteunen en is het regionaal niveau meer geschikt.

Voor het faciliteren van de professionele topsport ziet de ChristenUnie geen taak weggelegd voor de provincie. De ChristenUnie wil ook geen provinciaal geld inzetten voor deelname (financieel of anders) aan grootschalige (internationale) sportevenementen die qua uitstraling het niveau van de provincie overstijgen.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Ondersteuning van gemeenten bij het ontwikkelen van breedtesport, erop gericht om sport en bewegen te stimuleren en sociale cohesie te versterken.
2. Ondersteuning en verbinden van lokale organisaties die zich inzetten voor gehandicaptensport.

8.3 – VLUCHTELINGEN

We zijn gezegend met een land waar vrede heerst. Jaarlijks vluchten duizenden mensen naar Nederland omdat ze in hun eigen land vervolgd worden vanwege hun geloof, etniciteit, politieke overtuiging of geaardheid. Gemeenten zijn verplicht een bepaalde hoeveelheid vluchtelingen opvang te bieden, zodat elke gemeente naar draagkracht bijdraagt aan de opvang. De provincie ziet toe of gemeenten aan deze verplichting voldoen. Ondanks dat dit een primaire taak van de gemeenten is, moet de provincie dit toezicht actief invullen door te voorkomen dat gemeenten niet aan hun taak voldoen.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Toezicht op en zo nodig ondersteuning van gemeenten bij hun taak om goede en passende opvang voor vluchtelingen te realiseren.

9.0 – BESTUUR EN MIDDELEN / GELD

9.1 – INTEGER HANDELEN

Het optreden van de provinciale overheid heeft grote gevolgen voor burgers en bedrijven. Dit vraagt om vertrouwen in haar functioneren. Daarvoor is belangrijk dat open, integer en dienstbaar wordt omgegaan met macht en invloed en dat besluitvormingsprocessen transparant zijn.

De ChristenUnie blijft daarom pleiten voor integriteit in het handelen van de provincie en haar bestuurders.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Voortzetting van een integriteitdag waarop nieuwe ambtenaren de ambtseed afleggen en waar de betekenis van de eed de volle aandacht krijgt; ook wordt er tijdens die dag een symposium gehouden, waarin een bepaald aspect van ambtelijke (en bestuurlijke) integriteit aan de orde wordt gesteld.
2. Integriteit als onderdeel van de wervingsprocedure van personeel en bestuurders.

9.2 - VEILIGHEID

De ChristenUnie wil zich inzetten voor de bloei van de samenleving. Niemand leeft daarin voor zichzelf, maar iedereen is op elkaar aangewezen. Gezinnen, ondernemers, verenigingen, bedrijven, kerken en vrijwilligersorganisaties, samen leven zij in verbondenheid, verantwoordelijkheid en betrokkenheid. Geweld, onveiligheid, criminaliteit, onleefbaarheid en verpaupering moeten krachtig worden bestreden. Burgers, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties zullen zich samen verantwoordelijk moeten voelen voor de bevordering van de veiligheid. Een leefbare samenleving vraagt om een sterk normbesef. Bij overheid, bedrijfsleven en bij burgers.

Op het gebied van industrie, landbouw en transport stelt de provincie regelgeving op ter bescherming van het milieu en de volksgezondheid. Door overleg met de sectoren, duidelijke regelgeving en stringente handhaving moet de kans op rampen zo klein mogelijk worden gemaakt. De provincie ziet toe dat ondernemers hier hun eigen verantwoordelijkheid in nemen. Inwoners moeten goed geïnformeerd worden over de risico's in hun woonomgeving en hoe zij zich daar zelf tegen kunnen beschermen.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Actief toezicht op de naleving van milieu- en veiligheidsvoorschriften.
2. Toegankelijke en actuele informatie over de risico's en maatregelen die inwoners zelf kunnen treffen.

9.3 – FINANCIËN

De provincie heeft een open huishouding. De ChristenUnie wil dat zo houden. Dat betekent dat de provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting moeten worden gehandhaafd.

De provincie Gelderland beschikt dankzij de verkoop van de NUON-aandelen over een behoorlijk kapitaal. De ChristenUnie wil dit in principe als 'stamkapitaal' handhaven en de rente gebruiken als blijvende financieringsbron voor projecten die de kwaliteit van de Gelderse samenleving versterken.

In de bestuursperiode 2011-2015 is een deel van het stamkapitaal aangewend voor een Investeringsimpuls die passend was in de economische omstandigheden. De ChristenUnie acht het denkbaar dat ook in de bestuursperiode 2015-2019 een beperkt deel van het stamkapitaal wordt geïnvesteerd ten behoeve van de in dit programma genoemde doelen.

DE CHRISTENUNIE KIEST VOOR

1. Een jaarlijks structureel sluitende (meerjaren)begroting.
2. Geen verhoging van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting buiten de inflatiecorrectie.
3. Gebruik van de rente van het 'NUON-stamkapitaal' voor projecten die de kwaliteit van de Gelderse samenleving versterken.
4. Een voor de bewoners inzichtelijke en toegankelijke begroting.

BIJLAGE: INDICATIE PROJECTEN PER REGIO IN VERKIEZINGSGPROGRAMM CHRISTENUNIE

Naast het algemene beleid voor Gelderland, is hieronder een indicatie gegeven van welke concrete projecten uit dit verkiezingsprogramma voortvloeien, verdeeld naar de Regio's.

REGIO ACHTERHOEK

- Uitbreiding programma Stad & Regio met Regiocontract Achterhoek en Stadscontract Doetinchem) tot Stad, Regio & Platteland
- Impulsplan Ruimtelijke transitie
- Groen-voor-rood-regeling
- Ondersteuning van gemeenten en UWV ivm arbeidsmarktkansen in Duitsland
- Verbetering spoorlijn Arnhem – Winterswijk en toiletten op 9 stations
- Verbetering fietsvoorzieningen (OV-fietsen) stations lijn Zutphen – Winterswijk

- Verbetering bereikbaarheid RBT-Wehl en andere bedrijventerreinen in Doetinchem en stedelijke bereikbaarheid Doetinchem
- Realisatie N18

REGIO FOODVALLEY

- Uitbreiding programma Stad & Regio (met Regiocontract Foodvalley en Stadscontract Ede) tot Stad, Regio & Platteland
- Impulsplan Ruimtelijke transitie
- Groen-voor-rood-regeling
- FoodValley als één van de speerpunten van de Gelderse economie

- Valleilijn: uitbreiden tot kwartiersdienst Ede-Wageningen - Amersfoort en doortrekking naar Arnhem
- Verbetering Rijnbrug Rhenen
- Realisatie N303 Rondweg Voorthuizen
- Haalbaarheidsonderzoek nieuwe stations: Nijkerk-Corlaer, Barneveld Noord (Apeldoornlijn)
- Verbetering snelfietsroute Arnhem-Wageningen
- Realisatie toiletten op aantal stations Valleilijn
- Planstudie zelfsturende auto FoodValley
- Onsluiting bedrijventerrein en containerterminal Medel
- Verbetering Rijnbrug Rhenen
- Aanpassingen N320 Culemborg en N322 Zaltbommel
- Aanpak spoor Elst en versnelling spoorbaanvakken Elst-Zetten en Tiel-Kesteren
- Haalbaarheidsonderzoek nieuwe stations Geldermalsen Zuid, Echteld, Kesteren West
- Realisatie toiletten op stations van de Merwede-Lingelijn
- Uitvoering programma's Waalweelde en Millingerwaard en Nieuwe Hollandse Waterlinie

REGIO NOORD-VELUWE

- Uitbreiding programma Stad & Regio (met Regiocontract Noord Veluwe en Stadscontract Harderwijk) tot Stad, Regio & Platteland
- Impulsplan Ruimtelijke transitie
- Groen-voor-rood-regeling
- Doorontwikkeling Veluwekroon (gebiedsontwikkeling Apeldoorns Kanaal)
- Ontsluiting bedrijventerrein H2O Hattemerbroek
- Haalbaarheidsonderzoek nieuw station Hattem
- Verbetering stedelijke bereikbaarheid Harderwijk
- Planstudie Randstadspoor Harderwijk
- Verbetering N309 't Harde

REGIO RIVIERENLAND

- Uitbreiding programma Stad & Regio (met Regiocontract Rivierenland en Stadscontract Tiel) tot Stad, Regio & Platteland
- Impulsplan Ruimtelijke transitie
- Groen-voor-rood-regeling
- Ondersteuning Betuwse Bloem
- Goederenvervoerontwikkeling Valburg

REGIO STEDENDRIEHOEK

- Uitbreiding programma Stad & Regio (met Regiocontract Stedendriehoek en Stadscontracten Apeldoorn en Zutphen) tot Stad, Regio & Platteland
- Impulsplan Ruimtelijke transitie
- Groen-voor-rood-regeling
- Doorontwikkeling gebiedsontwikkeling Veluwekroon (Apeldoorns Kanaal)
- Doortrekken lijn Zutphen – Apeldoorn naar Amersfoort
- Verbeteren fietsstallingen bij station Apeldoorn zuidzijde en Zutphen Marszijde
- Verbeteren fietsvoorzieningen (OV-fietsen) bij stations lijn Zutphen – Winterswijk
- Laad- en loswal in Twentekanaal Lochem
- Verkenning HOV busverbinding Apeldoorn – Arnhem
- Haalbaarheidsonderzoek nieuwe stations Apeldoorn West, Zutphen IJsselsprong
- Realisatie N345 Rondweg Voorst, N345 De Hoven Zutphen en N346 Rondweg Lochem
- Versterking stedelijke bereikbaarheid Zutphen
- Uitvoering programma IJsselsprong

STADSREGIO ARNHEM –NIJMEGEN

- Uitbreiding programma Stad & Regio (met Regiocontract en Stadscontracten Nijmegen en Arnhem) tot Stad, Regio & Platteland
- Impulsplan Ruimtelijke transitie
- Groen-voor-rood-regeling
- Health Valley één van de speerpunten van de Gelderse economie
- Ondersteuning van gemeenten en UWV ivm arbeidsmarktkansen in Duitsland
- Verbetering spoorlijn Arnhem – Winterswijk
- Realisatie toiletten op stations op de lijn Arnhem –Winterswijk en de lijn Arnhem - Tiel
- Verbeteren snelfietsroutes Arnhem Zevenaar en Arnhem-Wageningen
- Realisatie project Traverse Dieren
- Ondersteuning LNG pompstation voor vrachtwagens bij Duiven
- Kwaliteitsverbetering station Arnhem Velperpoort en omgeving
- Haalbaarheidsonderzoek nieuwe stations Zevenaar-oost, Arnhems Buiten, Ressen, Wijchen -West, Valburg
- Aanpak spoor Elst
- Realisatie perronaanpassingen Arnhem
- Verkenning HOV busverbinding Apeldoorn – Arnhem
- Versterking stedelijke bereikbaarheid Arnhem
- Uitvoering programma's Waalweelde, Overnachtingshaven Lobith en Millingerwaard en Park Lingezen